65572 ـ آیا تراویح را به تنهایی ادا کند یا به جماعت؟ و آیا ختم قرآن در رمضان بدعت است؟

سوال

شنیده‌ام که سنت است مسلمان نماز تراویح را به تنهایی ادا کند، چنان‌که پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ آن را به جز سه بار به تنهایی ادا کرده‌اند. آیا این درست است؟

همین‌طور شنیده‌ام که خواندن قرآن به طور کامل در رمضان بدعت است؛ زیرا پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ این کار را نکرده‌اند. آیا این صحیح است؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

اولا:

نماز تراویح در ماه رمضان به صورت جماعت و تنهایی مشروع است، اما انجام آن به جماعت بهتر است زیرا پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ چند شب آن را به جماعت با اصحابشان ادا کردند.

در صحیحین آمده که پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ چند شب با اصحابشان نماز گزاردند و در شب سوم یا چهارم به نزد آنان خارج نشد، پس هنگام صبح فرمودند: چیزی مانع از این نشد که به نزد شما بیایم مگر آن‌که ترسیدم که بر شما فرض شود به روایت بخاری (۱۱۲۹) و در لفظ مسلم (۷۶۱) آمده است: اما ترسیدم که نماز شب بر شما فرض شود و از انجامش ناتوان بمانید.

بنابراین بر اساس روش پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ به جماعت خواندن تراویح ثابت است و پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ دلیل منع از ادامهٔ به جماعت ادا کردن این نماز را ترس از فرض شدن آن ذکر نمودند و این ترس با وفات رسول الله ـ صلی الله علیه وسلم ـ برطرف شده زیرا با وفات ایشان وحی قطع شده و دیگر امکان فرض شدنش نیست و با از بین رفتن علت یعنی ترس از فرض شدن این نماز در پی انقطاع وحی، این نماز سنت باقی می‌ماند.

نگا: الشرح الممتع (۴/ ۷۸) شیخ ابن عثیمین.

امام ابن عبدالبَر ـ رحمه الله ـ می‌گوید:

و از جملهٔ [فوائد] این حدیث: این است که قیام رمضان سنتی از سنت‌های پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ و مستحب است و عمر بن الخطاب ـ رضی الله عنه ـ هنگامی که این سنت را احیا کرد چیزی را سنت نگذاشت مگر آن چیزی که رسول خدا ـ صلی الله علیه وسلم ـ دوست داشت و می‌پسنید و چیزی مانع از ادامهٔ آن توسط ایشان نشد مگر ترس این‌که بر امتش فرض شود حال آن‌که ایشان نسبت به مؤمنان رئوف و رحیم بودند و از آن‌جایی که عمر این را از پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ دانسته بود و می‌دانست که پس از وفات پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ چیزی بر فرایض افزوده و کم نمی‌شود، آن را برای مردم برپا نمود و احیا کرد و به آن امر کرد و این در سال چهاردهم هجرت بود و این فضلی بود که خداوند برای او نگه داشته بود...

(التمهید: ۸/ ۱۰۸، ۱۰۹)

صحابه نیز پس از وفات پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ به شکل فردی و جمعی آن را ادا می‌کردند تا آن‌که عمر ـ رضی الله عنه ـ آنان را بر یک امام یک‌جا نمود.

از عبدالرحمن بن عبدِ قاری روایت است که گفت: شبی از شب‌های رمضان همراه با عمر بن الخطاب ـ رضی الله عنه ـ به مسجد رفتیم پس مردم را دیدیم که پراکنده‌اند، کسی به تنهایی نماز می‌گزارد و گروهی دیگر به امامت مردی نماز می‌گزارند... پس عمر گفت: به نظرم می‌آید که اگر همهٔ این‌ها را به امامت یک قاری جمع کنم بهتر باشد. سپس عزم این کار نمود و آنان را بر امامت أُبَی بن کعب جمع کرد و سپس همراه با او شبی دیگر به مسجد رفتم و مردم به امامت قاری‌شان نماز می‌گزاردند، پس عمر فرمود: چه نیکو بدعتی است این و کسانی که از آن می‌خوابند بهتر از کسانی است که [به نماز] می‌ایستند ـ منظورش این بود که [می‌خوابند و سپس] آخر شب نماز می‌گزارند ـ و مردم در اول شب [به جماعت] نماز می‌گزاردند. به روایت بخاری (۱۹۰۶).

شیخ الاسلام ابن تیمیه در معرض پاسخ به کسانی که در جایز شمردن بدعت‌ها به سخن عمر استناد می‌کنند که چه نیکو بدعتی است این می‌گوید:

اما قیام رمضان را رسول الله ـ صلی الله علیه وسلم ـ برای امتش سنت نهاده و چند شب با آنان به جماعت ادایش کرده و آنان در دوران ایشان این نماز را به جماعت و فرادیٰ ادا می‌کردند اما بر یک جماعت ادامه‌اش نمی‌دادند تا بر آنان فرض نشود، پس هنگامی که پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ از دنیا رفت، شریعت استقرار یافت، پس در دوران عمر ـ رضی الله عنه ـ مردم به دستور عمر بن الخطاب به امامت یک امام یعنی ابی بن کعب یک‌جا شدند و عمر ـ رضی الله عنه ـ از خلفای راشدین است که پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ دربارهٔ آنان می‌فرماید: بر شما باد سنت من و سنت خلفای راشدین هدایت یافتهٔ بعد از من، با بن دندان‌ها آن را محکم بگیرید زیرا گرفتن با آن محکم‌تر است و این کاری که ایشان انجام داد خود سنت است اما ایشان فرمود: چه نیکو بدعتی است این زیرا آنان این کار ـ یعنی این‌گونه جمع شدن ـ را در زمان حیات

رسول الله ـ صلی الله علیه وسلم ـ انجام نداده بودند و این سنت و از شریعت است» (مجموع الفتاوی: ۲۲/ ۲۳۴، ۲۳۵).

برای مطالعهٔ بیشتر به پاسخ‌های شمارهٔ (21740) مراجعه نمایید.

ثانیا:

ختم قرآن در رمضان در نماز و خارج از نماز امری است نیکو و جبرئیل ـ علیه السلام ـ قرآن را در هر رمضان با پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ مدارسه می‌کرد، پس در سالی که پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ درگذشت، دو بار آن را با ایشان مدارسه کرد.

قبلا در پاسخ به سؤال شمارهٔ (66504) این مورد را بیان کرده‌ایم.

والله اعلم